

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 26. septembra 2024*

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Zaščita varnosti in zdravja delavcev – Direktiva 89/391/EGS – Splošne obveznosti v zvezi z zaščito varnosti in zdravja – Vzporedni nacionalni postopki – Sodba upravnega sodišča, ki ima učinek pravnomočno razsojene stvari pred kazenskim sodiščem – Opredelitev dogodka kot ‚nesreče pri delu‘ – Učinkovitost varstva pravic, zagotovljenih z Direktivo 89/391 – Člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Pravica do izjave – Disciplinski postopek zoper sodnika splošnega sodišča zaradi nespoštovanja odločbe ustavnega sodišča, ki je v nasprotju s pravom Unije – Primarnost prava Unije“

V zadevi C-792/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Curtea de Apel Braşov (pritožbeno sodišče v Braşovu, Romunija) z odločbo z dne 21. decembra 2022, ki je na Sodišče prispela 23. decembra 2022, v kazenskem postopku proti

MG,

ob udeležbi

Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea,

LV,

CRA,

LCM,

SC Energotehnica SRL Sibiu,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik senata, L. Bay Larsen (poročevalec), podpredsednik Sodišča, T. von Danwitz, P. G. Xuereb in A. Kumin, sodniki,

generalni pravobranilec: A. Rantos,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

* Jezik postopka: romunščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea D. Câmpean, agentka,
- za romunsko vlado R. Antonie, E. Gane in A. Rotăreanu, agentke,
- za Evropsko komisijo A. Armenia in D. Recchia, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 11. aprila 2024

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1(1) in (2) ter člena 5(1) Direktive Sveta 89/391/EGS z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 349) in člena 31(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka proti MG zaradi neupoštevanja pravnih ukrepov za varnost in zdravje pri delu ter povzročitve smrti iz malomarnosti.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V deseti uvodni izjavi Direktive 89/391 je navedeno:

„[K]er je pojavnost nesreč pri delu in poklicnih boleznih še vedno previsoka; ker je treba brez odlašanja vpeljati ali izboljšati preventivne ukrepe za zavarovanje varnosti in zdravja delavcev ter zagotoviti višjo stopnjo zaščite“.

- 4 Člen 1(1) in (2) te direktive določa:

„1. Cilj te direktive je vpeljati ukrepe za spodbujanje izboljšav za varnost in zdravje delavcev pri delu.

2. V ta namen vsebuje splošna načela v zvezi s preprečevanjem poklicnih boleznih, zaščito varnosti in zdravja, odpravo tveganj in vzrokov poškodb pri delu, obveščanjem, svetovanjem, uravnoteženim sodelovanjem v skladu z nacionalno zakonodajo in/ali prakso in usposabljanjem delavcev in njihovih zastopnikov ter tudi splošna navodila za izvajanje opredeljenih načel.“

- 5 Člen 4(1) navedene direktive določa:

„Države članice izvedejo potrebne aktivnosti, s katerimi zagotovijo, da veljajo za delodajalce, delavce in zastopnike delavcev zakonski predpisi, potrebni za izvajanje te direktive.“

- 6 Člen 5(1) te direktive, naslovljen „Splošna določba“, določa:
„Delodajalec je dolžan v vseh pogledih zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom.“

Romunsko pravo

Kazenski zakonik in zakonik o kazenskem postopku

- 7 Člen 350 Codul penal (kazenski zakonik), naslovljen „Neupoštevanje zakonskih ukrepov za varnost in zdravje pri delu“, določa:

„1. Tistega, ki ne upošteva obveznosti in ukrepov, določenih na področju varnosti in zdravja pri delu, se, če povzroči neposredno nevarnost nesreče pri delu ali poklicne bolezni, kaznuje z zaporom od šestih mesecev do treh let ali denarno kaznijo.

[...]

3. Dejanja iz odstavkov 1 in 2 se kaznujejo z zaporno kaznijo od treh mesecev do enega leta ali z denarno kaznijo, če so storjena iz malomarnosti.“

- 8 Člen 192 tega zakonika, naslovljen „Povzročitev smrti iz malomarnosti“, v odstavku 2 določa:

„Povzročitev smrti iz malomarnosti, ki je posledica neupoštevanja zakonskih določb ali previdnostnih ukrepov, določenih za opravljanje poklica ali obrti ali za opravljanje določene dejavnosti, se kaznuje z zaporom od dveh do sedmih let. Kadar kršitev zakonskih določb ali previdnostnih ukrepov sama po sebi pomeni kaznivo dejanje, se uporabljajo pravila o steku kaznivih dejanj.“

- 9 Člen 52(1) in (2) Codul de procedură penală (zakonik o kazenskem postopku) določa:

„1. Kazensko sodišče je pristojno za obravnavo vseh predhodnih vprašanj, upoštevanih za odločitev v zadevi, tudi če po svoji naravi spadajo v pristojnost drugega sodišča, razen v primerih, ko odločanje ni v pristojnosti sodišč.

2. Kazensko sodišče mora o predhodnem vprašanju odločiti v skladu s pravili in dokaznimi sredstvi, ki veljajo za področje, na katero se to vprašanje nanaša.“

Zakon o varnosti in zdravju pri delu

- 10 Člen 5 Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă (zakon št. 319/2006 o varnosti in zdravju pri delu) z dne 14. julija 2006 (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 646 z dne 26. julija 2006, v nadaljevanju: zakon o varnosti in zdravju pri delu), s katerim je bila prenesena Direktiva 89/391, določa:

„V tem zakonu se uporabljajo te opredelitve pojmov:

[...]

g) nesreča pri delu: huda telesna poškodba ali akutna zastrupitev na delovnem mestu, ki se zgodi pri opravljanju dela ali službenih dolžnosti, katerih posledica je začasna nezmožnost za delo najmanj tri koledarske dni, invalidnost ali smrt;

[...].“

11 Člen 20(1) tega zakona določa:

„Delodajalec mora zagotoviti pogoje, v katerih je vsak delavec deležen zadostnega in ustreznega usposabljanja na področju varnosti in zdravja pri delu, zlasti v obliki informacij in navodil, značilnih za njegovo delovno mesto in delo, ki ga opravlja:

[...]

(b) ob spremembi zaposlitve [...];

[...].“

12 Člen 22 navedenega zakona določa:

„Vsak delavec mora svoje delo opravljati v skladu s svojo usposobljenostjo, pripravo in navodili, ki jih prejme od delodajalca, tako da sebe oziroma drugih oseb, na katere bi lahko vplivala njegova dejanja ali opustitve pri njegovem delu, ne izpostavlja tveganjem nesreče ali poklicne bolezni.“

13 V skladu s členom 29(1) istega zakona morajo krajevni inšpektorati za delo opraviti preiskavo v primeru dogodka, ki ima za posledico med drugim smrt oškodovanca. V skladu s členom 29(2) tega zakona se rezultati preiskave zapišejo v zapisnik.

Minimalne varnostne in zdravstvene zahteve

14 Cerințele minime de securitate și sănătate pentru utilizarea în muncă de către lucrători a echipamentelor de muncă (minimalne varnostne in zdravstvene zahteve za delavce pri uporabi delovne opreme), ki jih določa Hotărârea Guvernului nr. 1146/2006 (sklep vlade št. 1146/2006) z dne 30. avgusta 2006 (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 815 z dne 3. oktobra 2006), vsebujejo naslednje odlomke:

„3.3.2.1. Pri električnih instalacijah in delovni opremi je varnost pred električnim udarom z neposrednim stikom zagotovljena s tehničnimi ukrepi, ki jih dopolnjujejo organizacijski ukrepi.
[...]

3.3.2.3. Zaščita pred električnim udarom z neposrednim stikom se zagotovi z naslednjimi organizacijskimi ukrepi:

(a) posege na električnih instalacijah (odprava napak, popravila, priključevanje itd.) lahko izvajajo samo za to kvalificirani in pooblaščen električarji, ki so usposobljeni za zadevna dela;

(b) posegi morajo biti izvedeni na podlagi ene od oblik dela;

[...]

(e) za vsak poseg na električnih instalacijah so potrebna navodila za delo.

3.3.2.4. Posegi na instalacijah, strojih, opremi in napravah, ki uporabljajo električno energijo, so dovoljeni le na podlagi naslednjih oblik dela:

[...]

(d) ustna navodila (DV);

[...]

3.3.23.1. Pri električnih instalacijah ali delovni opremi, pri katerih se delo opravlja v breznapetostnem stanju ali pod napetostjo, se uporabijo elektroizolacijska zaščitna sredstva. [...]

3.3.23.4. Dela na električnih instalacijah in opremi pod napetostjo opravlja osebje, pooblaščen za delo pod napetostjo.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 15 Električar, zaposlen v družbi SC Energotehnica SRL Sibiu (v nadaljevanju: Energotehnica), je 5. septembra 2017 umrl zaradi električnega udara, ko je na kmetiji opravljal dela na zunanji svetilki nizkonapetostnega droga.
- 16 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je bil MG, prav tako zaposlen v družbi Energotehnica, zadolžen za organizacijo dela, dajanje navodil zaposlenim in sprejemanje ukrepov za zagotavljanje zaščitnih sredstev pri delu in zaščitne opreme.
- 17 Po tej smrti sta v zvezi z zadevnim dogodkom v glavni stvari potekala dva postopka, in sicer, prvič, postopek upravne preiskave, ki jo je Inspectia Muncii (inšpektorat za delo, Romunija) opravil zoper družbo Energotehnica, in drugič, kazenski postopek proti MG zaradi kaznivega dejanja neupoštevanja pravnih ukrepov za varnost pri delu in povzročitve smrti iz malomarnosti.
- 18 Prvič, kar zadeva upravno preiskavo, je inšpektorat za delo v svojem zapisniku o preiskavi z dne 9. septembra 2019 dogodek opredelil kot „nesrečo pri delu“ v smislu nacionalnih predpisov.
- 19 Družba Energotehnica je zato pri Tribunalul Sibiu (okrožno sodišče v Sibiuu, Romunija) vložila tožbo v upravnem sporu za razglasitev ničnosti tega zapisnika.
- 20 Navedeno sodišče je s sodbo z dne 10. februarja 2021 navedeni zapisnik razglasilo za delno ničen, pri čemer je v nasprotju z opredelitvijo inšpektorata za delo ugotovilo, da zadevni dogodek ne pomeni „nesreče pri delu“.
- 21 Pritožba, ki jo je inšpektorat za delo vložil zoper to sodbo, je bila s sodbo Curtea de Apel Alba Iulia (pritožbeno sodišče v Albi Iulii, Romunija) z dne 14. junija 2021 zavrnjena.
- 22 Drugič, kar zadeva kazenski postopek proti MG, je bil ta postopek na podlagi obtožnice Parchetul de pe lângă Judecătoria Rupea (državno tožilstvo pri prvostopenjskem sodišču v Rupei, Romunija) z dne 31. julija 2020 napoten pred Judecătoria Rupea (prvostopenjsko sodišče v Rupei, Romunija).

- 23 To državno tožilstvo je v obtožnici trdilo, da je MG 5. septembra 2017 okoli 18. ure oškodovancu dal navodilo, naj opravi dela na zadevni svetilki, ne da bi bili sprejeti ukrepi za varnost in zdravje pri delu, in sicer da bi dela izvedlo pooblaščen osebje pod nadzorom MG. Tako naj bi oškodovanec ta dela izvedel, ne da bi odklopil električno napajanje in ne da bi uporabil električno izolacijske zaščitne rokavice.
- 24 Državno tožilstvo pri sodišču prve stopnje v Rupei in dediči žrtve so se zoper to sodbo pritožili na Curtea de Apel Braşov (pritožbeno sodišče v Braşovu, Romunija), ki je predložitveno sodišče.
- 25 Judecătoria Rupea (sodišče prve stopnje v Rupei) je s sodbo z dne 24. decembra 2021 MG oprostilo kazenskega pregona in zavrnilo civilno tožbo, ki so jo vložili dediči oškodovanca. Navedeno sodišče je ugotovilo, prvič, da obstaja razumen dvom, da je MG oškodovancu dal navodilo za delo, in drugič, da se je dogodek iz postopka v glavni stvari zgodil po koncu delovnega časa, tako da ga ni mogoče opredeliti kot nesrečo pri delu.
- 26 Državno tožilstvo pri sodišču prve stopnje v Rupei in dediči oškodovanca so zoper to sodbo vložili pritožbo pri Curtea de Apel Braşov (pritožbeno sodišče v Braşovu, Romunija), ki je predložitveno sodišče.
- 27 Navedeno sodišče poudarja, da je v skladu z romunskim pravom, kot se razlaga ob upoštevanju sodne prakse Curtea Constituţională (ustavno sodišče, Romunija), sodba upravnega sodišča zaradi njenega učinka pravnomočno razsojene stvari za kazensko sodišče zavezujoča. Predložitveno sodišče namreč pojasnjuje, da je vprašanje, ali je dogodek, ki je povzročil smrt oškodovanca, „nesreča pri delu“ v smislu zakona o varnosti in zdravju pri delu, predhodno vprašanje v smislu člena 52 zakonika o kazenskem postopku.
- 28 V zvezi s tem navedeno sodišče poudarja, da je Curtea Constituţională (ustavno sodišče) z odločbo z dne 17. februarja 2021 civilnim sodbam (*lato sensu*), s katerimi je bilo odločeno o takih predhodnih vprašanjih, priznalo absolutno naravo učinka pravnomočno razsojene stvari.
- 29 Predložitveno sodišče navaja, da ga zato zavezujejo ugotovitve upravnega sodišča, ki zadevnega dogodka v postopku v glavni stvari ni opredelilo kot nesrečo pri delu v smislu romunskega prava.
- 30 Pravnomočnost take opredelitve pa naj bi mu preprečevala, da odloči o kazenski ali civilni odgovornosti strank, zoper katere poteka postopek, saj naj bi bila navedena opredelitev zakonski znak kaznivega dejanja, o katerem mora odločiti.
- 31 V zvezi s tem predložitveno sodišče dodaja, da vlagatelji premoženjskopravnih zahtevkov v okviru kazenskega postopka niso bili zaslišani pred upravnim sodiščem, saj je upravni postopek potekal le med družbo Energotehnica in inšpektoratom za delo.
- 32 Taka nemožnost odločanja o tem, ali gre za kazensko ali civilno odgovornost, čeprav stranke, zaslišane v okviru obeh postopkov, niso iste, naj bi pomenila kršitev načela odgovornosti delodajalca in načela varstva delavcev iz člena 1(1) in (2) ter člena 5(1) Direktive 89/391 v povezavi s členom 31(1) Listine.

33 V teh okoliščinah je Curtea de Apel Braşov (pritožbeno sodišče v Braşovu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

- „1. Ali načelo varstva delavcev in načelo odgovornosti delodajalca iz člena 1(1) in (2) ter člena 5(1) Direktive [89/391], ki je bila v nacionalno zakonodajo prenesena z [zakonom o varnosti in zdravju pri delu], v povezavi s členom 31(1) [Listine] nasprotujeta zakonodaji, kakršna se v skladu z [razlago v odločbi] nacionalnega ustavnega sodišča uporablja v postopku v glavni stvari, na podlagi katere lahko upravno sodišče na zahtevo delodajalca in v kontradiktornem postopku, v katerem je sodeloval le organ državne uprave, pravnomočno odloči, da dogodka ni mogoče opredeliti kot nesrečo pri delu v smislu te direktive, in tako lahko prepreči, da bi kazensko sodišče – na podlagi kazenskega pregona državnega tožilca v kazenskem postopku proti odgovornemu delavcu ter tožbe vlagatelja premoženjskopравnega zahtevka v civilnem postopku proti istemu delodajalcu, ki je civilno odgovoren v kazenskem postopku, in njegovemu odgovornemu delavcu – sprejelo drugačno odločitev glede opredelitve istega dogodka kot nesreče pri delu, [pri čemer je opredelitev] zakonski znak kaznivih dejanj, ki so predmet kazenskega postopka (brez katerega ni mogoče ugotoviti niti kazenske odgovornosti niti civilne odgovornosti poleg kazenske odgovornosti), ob upoštevanju učinka pravnomočno razsojene stvari odločbe upravnega sodišča?
2. Če je odgovor [na prvo vprašanje] pritrdilen: ali je treba načelo primarnosti prava Unije razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji ali praksi, na podlagi katere so splošna nacionalna sodišča vezana na odločbe nacionalnega ustavnega sodišča in zaradi tega ne morejo, ne da bi storila disciplinsko kršitev, po uradni dolžnosti opustiti uporabe sodne prakse, ki izhaja iz teh odločb, tudi če ob upoštevanju sodbe Sodišča menijo, da je ta sodna praksa v nasprotju s členom 1(1) in (2) ter členom 5(1) Direktive Sveta 89/391[...], ki je bila prenesena v nacionalno zakonodajo z [zakonom o varnosti in zdravju pri delu], v povezavi s členom 31(1) [Listine]?”

Vprašanji za predhodno odločanje

Dopustnost

- 34 Romunska vlada trdi, da vprašanji za predhodno odločanje nista dopustni.
- 35 V zvezi s tem ta vlada glede prvega vprašanja navaja, da predložitveno sodišče odloča o pritožbi, vloženi v okviru postopka za ugotavljanje kazenske odgovornosti delavca in ne delodajalca, delodajalec pa ima v kazenskem postopku le položaj civilnopravno odgovorne stranke. Direktiva 89/391 pa naj bi se nanašala le na obveznosti delodajalcev, da zagotovijo varnost in zdravje delavcev v vseh vidikih, povezanih z delom, ter na odgovornost delodajalcev v primeru neupoštevanja te obveznosti. Zato naj pravno razmerje, o katerem mora odločiti predložitveno sodišče, ne bi spadalo na področje uporabe *ratione materiae* te direktive. V teh okoliščinah naj prvo vprašanje za predhodno odločanje ne bi bilo dopustno.
- 36 Glede drugega vprašanja romunska vlada trdi, da ni samostojno, saj je odvisno od odgovora na prvo vprašanje, zato ga je treba prav tako zavreči kot nedopustno.
- 37 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da je le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu o glavni stvari, pristojno, da presodi potrebo po predhodni odločbi in upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču, za katera velja domneva upoštevnosti. Tako Sodišče načeloma mora odločiti, če se

postavljeno vprašanje nanaša na razlago oziroma veljavnost pravila prava Unije, razen če zahtevana razlaga očitno nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom tega spora, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na zastavljeno vprašanje dalo koristne odgovore (sodba z dne 22. februarja 2024, Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, točka 35 in navedena sodna praksa).

- 38 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da so dediči oškodovanca pri kazenskem sodišču uveljavljali premoženjskopравни zahtevek, s katerim so zahtevali, da se obdolžencu in delodajalcu naloži plačilo odškodnine za njihovo škodo. Zato ni mogoče šteti, da se spor v glavni stvari ne nanaša na delodajalca in da je problem iz prvega vprašanja hipotetičen. Poleg tega je vprašanje, ali pravo Unije nasprotuje temu, da lahko upravno sodišče na način, ki je za kazensko sodišče zavezujoč, odloči o opredelitvi dogodka kot „nesreče pri delu“ v smislu romunskega prava, odločilno za izid postopka pred predložitvenim sodiščem.
- 39 Iz tega sledi, da sta vprašanji za predhodno odločanje dopustni.

Vsebinska presoja

Prvo vprašanje

- 40 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 1(1) in (2) ter člen 5(1) Direktive 89/391 v povezavi s členom 31 Listine in načelom učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi države članice, kot jo razlaga ustavno sodišče te države članice, v skladu s katero ima pravnomočna sodba upravnega sodišča o opredelitvi dogodka kot „nesreče pri delu“ učinek pravnomočno razsojene stvari pred kazenskim sodiščem, kadar ta ureditev dedičem delavca žrtve tega dogodka ne omogoča, da bi se izjavili v katerem koli od postopkov, v katerih se odloča o obstoju take nesreče pri delu.
- 41 Najprej je treba opozoriti, da mora Sodišče glede na ustaljeno sodno prakso v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, določenega v členu 267 PDEU, nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki temu sodišču omogoča odločitve v sporu, o katerem odloča (sodba z dne 13. junija 2024, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Dejanski strošek energije), C-266/23, EU:C:2024:506, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 42 Sodišče lahko v ta namen iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe, izlušči elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora o glavni stvari. Sodišče lahko presodi, da je treba upoštevati tudi določbe tega prava, na katere se nacionalno sodišče v vprašanju ni sklicevalo (sodba z dne 25. aprila 2024, PAN Europe (Closer), C-308/22, EU:C:2024:350, točka 86 in navedena sodna praksa).
- 43 Tako je treba v obravnavanem primeru navesti, da je za odgovor na postavljeni vprašanji pomembna tudi pravica do učinkovitega sodnega varstva, zagotovljena s členom 47 Listine.
- 44 Glede Direktive 89/391 iz njenega člena 1(1) v povezavi z deseto uvodno izjavo te direktive izhaja, da je njen namen vpeljati preventivne ukrepe za spodbujanje izboljšav za varnost in zdravje delavcev pri delu, da se zagotovi višja stopnja zaščite.

- 45 Navedena direktiva vsebuje, kot je pojasnjeno v njenem členu 1(2), splošna načela, ki se nanašajo zlasti na preprečevanje poklicnih bolezni ter zaščito varnosti in zdravja, odpravo tveganj in vzrokov poškodb pri delu ter splošna navodila za izvajanje teh načel.
- 46 Poleg tega člen 5(1) Direktive 89/391 določa, da je delodajalec dolžan v vseh pogledih zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom.
- 47 Kot je Sodišče pojasnilo v točki 41 sodbe z dne 14. junija 2007, Komisija/Združeno kraljestvo (C-127/05, EU:C:2007:338), ta določba delodajalcu nalaga obveznost, naj delavcem zagotovi varno delovno okolje, pri čemer je vsebina te obveznosti jasno določena v členih od 6 do 12 te direktive in tudi v mnogih posebnih direktivah, ki določajo preventivne ukrepe za uporabo v posebnih proizvodnih panogah.
- 48 Vendar je Sodišče razsodilo, da je z navedeno določbo delodajalcu naložena le splošna obveznost, da zagotovi varnost, ne da bi se ta določba izrekala o kakršni koli obliki odgovornosti (sodba z dne 14. junija 2007, Komisija/Združeno kraljestvo, C-127/05, EU:C:2007:338, točka 42).
- 49 Zato, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 39 sklepnih predlogov in kot trdi Evropska komisija, Direktiva 89/391, čeprav se sklicuje na načelo odgovornosti delodajalca in določa splošne obveznosti v zvezi z zaščito varnosti in zdravja delavcev v vseh vidikih, povezanih z delom, ne vsebuje nobene posebne določbe o postopkovnih pravilih za pravna sredstva, katerih namen je uveljavljanje odgovornosti delodajalca zaradi nespoštovanja teh obveznosti.
- 50 Prav tako niti člen 31 Listine, na katerega se predložitveno sodišče sklicuje v prvem vprašanju za predhodno odločanje, čeprav v odstavku 1 določa, da ima „[v]sak delavec [...] pravico do zdravih in varnih delovnih pogojev ter delovnih pogojev, ki spoštujejo njegovo dostojanstvo“, ne vsebuje nobenih podrobnih postopkovnih pravil glede pravnih sredstev, ki se lahko vložijo, če zaščita varnosti in zdravja delavcev ni bila zagotovljena.
- 51 Ker pravo Unije ne harmonizira postopkov, ki se uporabljajo za uveljavljanje odgovornosti delodajalca v primeru nespoštovanja zahtev iz člena 4(1) in člena 5(1) Direktive 89/391, se ti postopki na podlagi načela procesne avtonomije držav članic določijo v njihovih nacionalnih pravnih redih, vendar le, če niso manj ugodni od postopkov, ki urejajo podobne položaje, za katere velja nacionalno pravo (načelo enakovrednosti), in če v praksi ne onemogočajo ali čezmerno otežujejo uveljavljanja pravic, ki jih priznava pravo Unije (načelo učinkovitosti) (glej po analogiji sodbo z dne 11. aprila 2024, Air Europa Líneas Aéreas, C-173/23, EU:C:2024:295, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 52 Poleg tega je Sodišče razsodilo tudi, da so, kadar na tem področju ni ureditve Unije, pravila za izvajanje načela pravnomočnosti prav tako določena v nacionalnem pravnem redu držav članic na podlagi načela postopkovne avtonomije držav članic in ob upoštevanju načel enakovrednosti in učinkovitosti (sodba z dne 24. oktobra 2018, XC in drugi, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 21 in navedena sodna praksa).
- 53 Zlasti morajo države članice, kadar določijo postopkovna pravila v zvezi s sodnimi pravnimi sredstvi, namenjenimi zagotovitvi varstva pravic, ki jih daje Direktiva 89/391, zagotoviti spoštovanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva in dostopa do nepristranskega sodišča iz člena 47 Listine, ki pomeni potrditev načela učinkovitega sodnega varstva. Tako se morajo države članice prepričati, da konkretna podrobna pravila za uveljavljanje pravnih sredstev zaradi kršitve

obveznosti iz te direktive ne vplivajo nesorazmerno na pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem iz člena 47 Listine (glej po analogiji sodbo z dne 12. januarja 2023, Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, C-132/21, EU:C:2023:2, točki 50 in 51).

- 54 Ta pravica je sestavljena iz različnih elementov, med katerimi je zlasti pravica do izjave. Sodišče je v zvezi s tem že razsodilo, da bi bilo nezdržljivo s temeljno pravico do učinkovitega pravnega sredstva, če bi sodna odločba temeljila na dejstvih ali dokumentih, s katerimi se stranke – ali ena od njih – niso mogle seznaniti in glede katerih zato niso mogle podati stališč (glej v tem smislu sodbo z dne 25. aprila 2024, NW in PQ (Tajni podatki), C-420/22 in C-528/22, EU:C:2024:344, točka 106 in navedena sodna praksa).
- 55 Kadar pa mora kazensko sodišče odločiti o civilni odgovornosti, ki izhaja iz dejanj, ki se očitajo obtožencu, bi bila pravica do izjave strank, ki uveljavljajo tako odgovornost, kršena, če se ne bi mogle opredeliti o pogoju, potrebnem za vzpostavitev navedene odgovornosti, preden bi o tem pogoju dokončno odločilo sodišče, ki odloča o njem. V tem primeru namreč dejstvo, da se te stranke lahko opredeli pred sodiščem glede odgovornosti delodajalca, ne bi imelo polnega učinka.
- 56 Tako bi bilo, če bi o rešitvi, ki jo je treba uporabiti v zvezi s takim pogojem, z odločbo, zavezujočo za sodišče, ki mora odločiti o tej odgovornosti, odločilo drugo sodišče, pred katerim stranke niso mogle nastopiti in jim vsaj ni bila dana dejanska možnost za predstavitev trditev.
- 57 Če pa so stranke imele takšno pravico in zlasti če so imele dejansko možnost predstaviti svoje trditve, okoliščina, da te pravice niso izkoristile, ni pomembna.
- 58 V obravnavanem primeru mora nacionalno sodišče preveriti, ali so imeli dediči oškodovanca, ki so v postopku pred kazenskim sodiščem uveljavljali premoženjskopravne zahteve, pravico do izjave pred upravnim sodiščem, zlasti glede pravnomočne opredelitve zadevnega dogodka v postopku v glavni stvari kot „nesreče pri delu“.
- 59 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(1) in (2) ter člen 5(1) Direktive 89/391 v povezavi z načelom učinkovitosti in členom 47 Listine razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi države članice, kot jo razlaga ustavno sodišče te države članice, v skladu s katero ima pravnomočna sodba upravnega sodišča o opredelitvi dogodka kot „nesreče pri delu“ učinek pravnomočno razsojene stvari pred kazenskim sodiščem, ki odloča o civilni odgovornosti zaradi dejanj, ki se očitajo obtožencu, če ta ureditev dedičem delavca, ki je bil žrtev tega dogodka, ne omogoča, da bi se izjavili v katerem koli od postopkov, v katerih se odloča o obstoju take nesreče pri delu.

Drugo vprašanje

- 60 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba načelo primarnosti prava Unije razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero splošna nacionalna sodišča ne smejo – pod grožnjo uvedbe disciplinskega postopka zoper njihove člane – po uradni dolžnosti opustiti uporabe odločb ustavnega sodišča te države članice, čeprav glede na razlago, ki jo je podalo Sodišče, menijo, da se s temi odločbami kršijo pravice, ki jih imajo posamezniki na podlagi Direktive 89/391.
- 61 Najprej je treba poudariti, da mora nacionalno sodišče, ki je uporabilo možnost, ki mu jo daje člen 267, drugi odstavek, PDEU, po potrebi odstopiti od presoje hierarhično višjega nacionalnega sodišča, če glede na razlago, ki jo je podalo Sodišče, meni, da ta presoja ni skladna s pravom Unije,

po potrebi tako, da ne uporabi nacionalnega pravila, ki mu nalaga, naj ravna v skladu z odločbami tega hierarhično višjega sodišča (sodba z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točka 75 in navedena sodna praksa).

- 62 V zvezi s tem se ta rešitev med drugim uporablja, kadar je splošno sodišče vezano na odločbo nacionalnega ustavnega sodišča, za katero meni, da je v nasprotju s pravom Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točka 76 in navedena sodna praksa).
- 63 V tem okviru je treba opozoriti, da se z načelom skladne razlage zahteva, da nacionalna sodišča ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in z uporabo uveljavljenih načinov razlage storijo vse, kar je v njihovi pristojnosti, da zagotovijo polni učinek zadevne direktive in dosežejo rešitev v skladu z njenim ciljem. Obveznost take skladne razlage med drugim vključuje obveznost nacionalnih sodišč, da po potrebi spremenijo ustaljeno sodno prakso, če ta temelji na razlagi nacionalnega prava, ki ni združljiva s cilji direktive (sodba z dne 6. novembra 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, točki 59 in 60 ter navedena sodna praksa).
- 64 Kar zadeva uveljavljanje morebitne disciplinske odgovornosti nacionalnega sodnika, je Sodišče razsodilo, da pravo Unije nasprotuje nacionalni ureditvi ali praksi, ki omogoča uveljavljanje disciplinske odgovornosti nacionalnega sodnika zaradi vsakršnega neupoštevanja odločb nacionalnega ustavnega sodišča (glej v tem smislu sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točka 87 in navedena sodna praksa).
- 65 Kar zadeva disciplinsko odgovornost, ki jo lahko nosijo sodniki splošnega sodišča v primeru nespoštovanja odločb nacionalnega ustavnega sodišča, velja, da varovanje neodvisnosti sodišč ne more na primer v celoti izključiti možnosti, da se v nekaterih povsem izjemnih primerih disciplinska odgovornost teh sodnikov uveljavlja zaradi odločitev, ki so jih sprejeli ti sodniki, na primer zaradi hudih in povsem neopravičljivih ravnanj sodnikov (glej v tem smislu sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točka 83 in navedena sodna praksa).
- 66 Vendar se zdi za ohranitev te neodvisnosti bistveno, da se sodnikov splošnega sodišča zaradi uporabe možnosti za predložitev zadeve Sodišču na podlagi člena 267 PDEU, ki je v njihovi izključni pristojnosti, ne izpostavi disciplinskim postopkom ali sankcijam (glej v tem smislu sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točke od 83 do 85 in navedena sodna praksa).
- 67 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba načelo primarnosti prava Unije razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero splošna nacionalna sodišča ne smejo – pod grožnjo uvedbe disciplinskega postopka zoper njihove člane – po uradni dolžnosti opustiti uporabe odločb ustavnega sodišča te države članice, čeprav glede na razlago, ki jo je podalo Sodišče, menijo, da se s temi odločbami kršijo pravice, ki jih imajo posamezniki na podlagi Direktive 89/391.

Stroški

- 68 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

- 1. Člen 1(1) in (2) ter člen 5(1) Direktive Sveta 89/391/EGS z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu v povezavi z načelom učinkovitosti in členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah**

je treba razlagati tako, da

nasprotujeta ureditvi države članice, kot jo razlaga ustavno sodišče te države članice, v skladu s katero ima pravnomočna sodba upravnega sodišča o opredelitvi dogodka kot „nesreče pri delu“ učinek pravnomočno razsojene stvari pred kazenskim sodiščem, ki odloča o civilni odgovornosti zaradi dejanj, ki se očitajo obtožencu, če ta ureditev dedičem delavca, ki je bil žrtev tega dogodka, ne omogoča, da bi se izjavili v katerem koli od postopkov, v katerih se odloča o obstoju take nesreče pri delu.

- 2. Načelo primarnosti prava Unije**

je treba razlagati tako, da

nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero splošna nacionalna sodišča ne smejo – pod grožnjo uvedbe disciplinskega postopka zoper njihove člane – po uradni dolžnosti opustiti uporabe odločb ustavnega sodišča te države članice, čeprav glede na razlago, ki jo je podalo Sodišče, menijo, da se s temi odločbami kršijo pravice, ki jih imajo posamezniki na podlagi Direktive 89/391.

Podpisi